

Samenvatting

In juli 2022 is door de Tripool gemeenten in samenspraak met de provincie Limburg aan Bureau Berenschot en de Rijksuniversiteit Groningen opdracht gegeven voor het uitvoeren van een onderzoek naar Bestuurlijk Regionale Ecosystemen (BRE) voor Zuid-Limburg. Het rapport maakt onderdeel uit van een (wetenschappelijk) landelijk onderzoek. In het najaar 2023 zal een algehele, vergelijkende rapportage over de 10 regio's door Bureau Berenschot en de Rijksuniversiteit Groningen worden gepresenteerd. Het eindrapport is beschikbaar evenals de contouren van het vervolgproces. Vanuit de opdrachtgevende partijen kan het rapport nu dan ook aan de gemeenten in Zuid-Limburg worden aangeboden en openbaar gemaakt worden.

Beslispunten

1. Kennisnemen van het Rapport Bestuurlijk Regionale Ecosystemen Zuid-Limburg;
2. Instemmen met het aanbieden van het rapport, namens de opdrachtgevers, aan de overige Zuid-Limburgse gemeenten,
3. Instemmen met de nadere uitwerking van het verbeterproces van de samenwerking tussen de Tripool gemeenten door de gemeentesecretarissen van deze gemeenten;
4. Instemmen met het aanbieden van het rapport aan de gemeenteraad conform bijgevoegde raadsinformatiebrief.

Besluit Burgemeester en Wethouders d.d. 23 mei 2023:

Conform.

1. Aanleiding

In juli 2022 is door de Tripool gemeenten in samenspraak met de provincie Limburg aan Bureau Berenschot en de Rijksuniversiteit Groningen opdracht gegeven voor het uitvoeren van een onderzoek naar Bestuurlijk Regionale Ecosystemen (BRE) voor Zuid-Limburg. Het rapport maakt onderdeel uit van een (wetenschappelijk) landelijk onderzoek. In het najaar 2023 zal een algehele, vergelijkende rapportage over de 10 regio's door Bureau Berenschot en de Rijksuniversiteit Groningen worden gepresenteerd. Het eindrapport is beschikbaar evenals de contouren van het vervolgproces.

2. Context

Sinds 2020 geeft Zuid-Limburg uitvoering aan de agenda "Samen maken we Nederland groter." Dit heeft er onder andere toe geleid dat Zuid-Limburg is aangewezen als een van de NOVI/NOVEX gebieden in Nederland. Er wordt in Zuid-Limburg veel samengewerkt door het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen. Zuid-Limburgse gemeenten en maatschappelijke partijen werken in vele verbanden samen: in verplichte en vrijwillige gemeenschappelijke regelingen, maar ook in verschillende informele verbanden zoals het Katalysatorteam Zuid-Limburg, Tripool en het Middengebied. Uit het rapport komt naar voren dat de wettelijk verplichte gemeenschappelijke regelingen in Zuid-Limburg (zoals de Veiligheidsregio en de GGD) effectief en efficiënt hun taken uitvoeren. Ook de vrijwillige gemeenschappelijke regelingen (onder andere in het sociaal domein) leveren goed werk op hun taakgebied.

De onderzoekers stellen dat de toegevoegde waarde voor inwoners met name publieke waarde creatie plaatsvindt in de verschillende sub-regio's in Zuid-Limburg en tussen en in individuele gemeenten. Het ontbreekt aan overkoepelende coördinatie en uitvoering op de schaal van Zuid-Limburg. In het rapport wordt aangestipt dat planvorming op Zuid-Limburgse schaal soms lukt, maar dat de stap naar realisatie erg lastig is. Een verschillend idee van urgentie, verschillend belang en gebrekkig vertrouwen hebben hier volgens de onderzoekers invloed op. Weerstand tegen het grote aantal regionale samenwerkingsverbanden en een gevoel van overvraagd worden (door bestuurders, ambtenaren, gemeenteraden) zorgt ervoor dat het onderwerp 'regionale samenwerking' in de regio onder druk staat. In het rapport wordt het aantal samenwerkingsverbanden (te weten 124) en de bestuurlijke drukte een "hyperventilerende realiteit" genoemd, een situatie waarin gemeenten vastlopen. Er is richting de onderzoekers een brede behoefte uitgesproken aan een heroverweging van – en stoppen met – een deel van de bestaande samenwerkingen op de schaal van Zuid-Limburg (en daarbinnen).

In Zuid-Limburg wordt volgens het rapport de samenwerking vaak ook beïnvloed door de zogeheten onderstroom. Daarbij gaat het niet om structuren, schalen of governance, maar over cultuur, interne verhoudingen en onderlinge dynamiek. In de regio werkt deze onderstroom volgens de geïnterviewden vaak belemmerend. De drie hoofdelementen die in dit kader in het rapport zijn benoemd zijn: een gebrek aan echt gelijkwaardige samenwerking tussen de gemeenten en sub-regio's, de keuze voor eigen belang ook als dit het regiobelang tegenwerkt en tot slot de neiging om negatieve voorbeelden te herhalen.

Het belang van de Zuid-Limburgse schaal komt nadrukkelijk uit het rapport naar voren. De regionale opgaven zijn urgent, aangezien Zuid-Limburg zeer laag scoort wat betreft brede welvaart in vergelijking met de rest van Nederland. En dan gaat het om concrete zaken als gezondheidsachterstanden en een hoge mate van armoede. De behoefte aan samenwerking op de schaal van Zuid-Limburg verschilt hierbij per opgave en thema. Daarbij kan het bijvoorbeeld gaan om gemeenschappelijke afstemming, uitvoering of lobby. Triple helix-partners zien het belang van de regio. Maatschappelijke organisaties en economische partijen zien de opgaven waar Zuid-Limburg voor staat op het gebied van economische en sociale ontwikkeling. Deze partijen willen hier, vanuit hun eigen rol, aan bijdragen. De volgende onderwerpen worden in het rapport aangedragen als startpunt voor een verdere uitwerking voor een strategie op de schaal van Zuid-Limburg: de versterking van de regionale economie, de regionale ruimtelijke inrichting en een gemeenschappelijke lobby (richting Den Haag, de provincie én richting het buitenland).

De rol van de provincie is in het rapport ook benoemd; een rol die als waardevol wordt gezien maar tegelijkertijd onder druk staat. De provincie heeft volgens de geïnterviewden een positieve invloed gehad op publieke waarde realisatie in Zuid-Limburg, door samenwerking te initiëren en faciliteren. Een aantal gesprekspartners heeft daarbij aangegeven de afgelopen jaren een veranderende provincie te zien. Daarbij speelt mee dat het Rijk in groeiende mate naar provincies kijkt, om doelen te behalen en samenwerking met regionale medeoverheden en stakeholders te organiseren. Dit speelt met name in het ruimtelijk domein en vraagt aandacht voor regionale samenwerking en afspraken hierover. De onderzoekers geven aan dat het een delicaat evenwicht is om tot een gebalanceerde rolinvulling te komen die voor iedereen afdoende is.

3. Gewenste situatie

Uit het rapport blijkt dat onder bestuurders, gemeentesecretarissen, bedrijven en maatschappelijke organisaties brede behoefte heerst aan een verbetering van de bestuurlijke samenwerking op de schaal van Zuid-Limburg. Er is sprake van momentum om hier ook écht stappen toe te zetten. In het

rapport worden verschillende handelingsperspectieven geschetst. Goed begeleid komen tot waar je elkaar wél op kan vinden voor samenwerking op de schaal van Zuid-Limburg wordt daarbij benoemd. De uitkomsten van het BRE-onderzoek geeft extra reden voor de drie grootste gemeentes, Maastricht, Heerlen en Sittard-Geleen, om de samenwerking intensiever en versneld te verkennen. De Tripool gemeenten voelen, naar aanleiding van het BRE-onderzoek, een taak om op sommige punten het voortouw te nemen en op andere punten juist naar achter te stappen. Vanuit deze opvatting en de overtuiging dat de samenwerking Tripool beter kan wordt voorgesteld om met externe ondersteuning hierin stappen te zetten. De gemeentesecretarissen van deze gemeenten zullen dit proces verder uitwerken.

Daarnaast ligt er ook een concrete kans voor het toepassen van het handelingsperspectief bij de verdere uitvoering van de Regio Deal Westelijk Zuid-Limburg. Aandachtspunt hierbij is de verbinding met de Regio Deal Regio Parkstad op die onderdelen waarbij op Zuid-Limburgse schaal kansen liggen om gezamenlijk te acteren. Hoe kan een zodanige governance uitvoering Regio Deal Westelijk Zuid-Limburg opgezet worden met aandacht voor mogelijke verbindingen met de Regio Deal Regio Parkstad en zoveel mogelijk aansluiten bij bestaande overlegstructuren dan wel het vervlechten van overlegstructuren. In de Dealmakers fase die thans is gestart zal dit nadrukkelijk onderwerp van gesprek zijn.

Ook is het advies gegeven om de gemeentesecretarissen uit de regio te vragen om vanuit de gemeenten met een overzicht te komen van samenwerkingen en overleggen waar men weinig meerwaarde in ziet. Wij verzoeken de gemeentesecretarissen om dit in een overleg op Zuid-Limburgse schaal verder te bespreken.

Gelijkwaardigheid tussen de zestien gemeenten is een belangrijk uitgangspunt voor verdere stappen op basis van dit rapport. Ook de betrokkenheid van gemeenteraden is een nadrukkelijk aandachtspunt. Voorgesteld wordt dan ook om een van de aanbevelingen van het rapport concreet te hand te gaan nemen, door het op politiek-bestuurlijk en ambtelijk niveau organiseren van een bijeenkomst in het najaar.

4. Effect op duurzaamheid en/of gezondheid

N.v.t.

5. Effect op de openbare ruimte

N.v.t.

6. Personeel en organisatie

N.v.t.

7. Informatiemanagement en automatisering (incl. Smart City)

N.v.t.

8. Financiën

N.v.t.

9. Aanbestedingen

N.v.t.

10. Participatie tot heden

Gemeenteraadsleden in Zuid-Limburg, inwoners, maatschappelijke partners en economische partners zijn betrokken bij het onderzoek door de onderzoekers via een enquête.

11. Voorstel

1. Kennisnemen van het Rapport Bestuurlijk Regionale Ecosystemen Zuid-Limburg;
2. Instemmen met het aanbieden van het rapport, namens de opdrachtgevers, aan de overige Zuid-Limburgse gemeenten,;
3. Instemmen met de nadere uitwerking van het verbeterproces van de samenwerking tussen de Tripool gemeenten door de gemeentesecretarissen van deze gemeenten;
4. Instemmen met het aanbieden van het rapport aan de gemeenteraad conform bijgevoegde raadsinformatiebrief.

12. Uitvoering, evaluatie en vervolg

In het najaar zullen de uitkomsten van de 10 in Nederland uitgevoerde BRE onderzoeken worden gepresenteerd door de onderzoekers.